

Notulen van de vergadering van de Ministerraad op 21 aug. 1950

*'s Middags te 2 uur aangevangen, Plein 2b.

Aanwezig: De Minister-President, Voorzitter, en de Ministers Götzen, Van Maarseveen, Mansholt, Rutten, Van Schaik, Schokking, Spitzen, Stikker, Struycken, Teulings en In 't Veld (afwezig zijn de Ministers Van den Brink, Joekes en Liefstinck).

Tevens zijn aanwezig de Staatssecretarissen Fockema Andreae en Moorman.
Secretaris: Drs. J. Middelburg.

1. *Notulen van de vergadering van 14 Augustus 1950*

---

c. *Opmerking n.a.v. punt 6* (Instelling van een ministeriële commissie voor defensievraagstukken.)
De *Minister-President* merkt op, dat bij hem verschillende bezwaren tegen de nieuwe aanduiding RAD zijn gerezen. Spreker stelt voor de oude naam 'Raad voor Militaire Aangelegenheden van het Koninkrijk' (Raad MAK) te handhaven. Aldus wordt besloten.

Minister *Spitzen* wijst er op, dat - hoewel hij de vorige maal niet heeft gevraagd ook de Minister van Verkeer en Waterstaat onder de leden op te nemen - de vervoerskwesties bij de defensie wel een belangrijke rol spelen. Minister *Schokking* herinnert er aan, dat is afgesproken, dat de agenda's (eventueel met een toelichting) aan alle Ministers zullen worden toegezonden, zodat andere Ministers steeds de bespreking van punten, waarbij zij betrokken zijn, zullen bijwonen.

De *Minister-President* acht het voorts wenselijk, dat niet alleen de Chefs van Staven, doch ook de Regeringscommissaris voor het MDAP de vergaderingen op uitnodiging zal bijwonen. De *Raad* verklaart zich hiermede accoord.

---

3. *Uniezaken*

a. *De kwestie Westerling*

Minister *Struycken* deelt mede, dat Westerling onderweg is naar Nederland. Spreker stelt de vraag of het bevel tot inhechtenisneming kan worden uitgevaardigd en of dit bekend kan worden gemaakt. De *Minister-President* meende, dat Buitenlandse Zaken reeds aan Singapore had laten weten, dat Westerling bij overeenkomst in Nederland in hechtenis zou worden genomen. Minister *Stikker* heeft inlichtingen op het Foreign Office gevraagd en daarbij tevens het standpunt van de Nederlandse Regering inzake het overbrengen van Westerling naar Nederland laten mededelen. Minister *Struycken* deelt mede, dat het de bedoeling is een vervolging in te stellen, doch de verwachting bestaat, dat de gronden voor het in hechtenis houden onvoldoende zullen blijken te zijn. Minister *Van Maarseveen* merkt op, dat het internationaal gebruikelijk is, dat de landen hun eigen burgers niet uitleveren. Nederland zal daarom niet aan een verzoek van Indonesië tot uitlevering gevolg kunnen geven. Een Nederlander kan echter in ons land terecht staan voor een misdrijf, dat hij in het buitenland heeft begaan. De Procureur-Generaal van Amsterdam heeft een nota over deze kwestie opgesteld. Westerling zal op twee punten kunnen worden vervolgd nl. uitlokking van desertie en uitlokking van moord. Minister *Van Schaik* merkt op, dat strafrechtelijke vervolging nog geen arrestatie behoeft in te sluiten. Minister *Van Maarseveen* erkent dit, doch herinnert eraan, dat destijds in de Raad is besloten, dat Westerling bij zijn komst naar Nederland zou worden gearresteerd.

---

c. *Militaire bescherming van Nieuw-Guinea* (Zie ook onder 3f. # Zie ook notulen MR 28/8/50, punt 2b.)

Minister *Van Maarseveen* heeft van Gouverneur Van Waardenburg vernomen, dat de KNIL-militairen, die naar Nieuw-Guinea zijn gezonden, voor de militaire bescherming van geringe

waarde zijn, aangezien men hoofdzakelijk administratief personeel heeft gezonden en geen infanteristen zich onder deze militairen bevinden. Dit heeft ook ten gevolge, dat de ruim 100 gevangenen, die gekozen hebben hun straftijd in Nieuw-Guinea door te brengen, de boventoon voeren. Het is de bedoeling eerstgenoemde KNIL-militairen een militaire opleiding te geven. Intussen wordt het wenselijk geacht uit Nederland ongeveer 150 man uit te zenden met zware mitrailleurs en mortieren. Spreker merkt op, dat de militairen op Nieuw-Guinea geen wapens tegen tanks hebben. Gouverneur Van Waardenburg heeft verzocht een compagnie mariniers naar Nieuw-Guinea te zenden. Staatssecretaris *Moorman* informeert wat de taak van deze mariniers zou zijn. De *Minister-President* zegt, dat het de bedoeling is de Kortenaer naar Nieuw-Guinea te zenden, die daar zou kunnen blijven tot de torpedojager Piet Hein daar is aangekomen. Spreker acht het niet wenselijk een besluit te nemen over uitzending van mariniers buiten aanwezigheid van Minister Lief tinck. Minister *Van Maarseveen* merkt op, dat de militairen, die hun straf in Nieuw-Guinea ondergaan, in Hollandia zitten, waarheen ook de Kortenaer zal gaan. Men is evenwel bevreesd voor een actie in Sorong, dat op grote afstand van Hollandia is gelegen, en waar 1200 Ambonese arbeiders werkzaam zijn. Het zenden van een compagnie mariniers (250 man) zal daarom voor dit gebied geen luxe zijn. Staatssecretaris *Moorman* merkt op, dat een steuncompagnie alleen waarde heeft tezamen met infanteristen. Staatssecretaris *Fockema Andreae* verwacht van de africhting van de administratieve KNIL-militairen weinig. Spreker stelt voor de militairen, die overbodig blijken te zijn weg te laten gaan.

De *Minister-President* is eveneens van oordeel, dat de KNIL-militairen die ongeschikt zijn of teruggezonden moeten worden, of als kolonist moeten gaan werken. Spreker stelt voor in een onderlinge bespreking van de Ministers van Oorlog, Marine, Minuor en Financiën, tezamen met de Staatssecretarissen *Fockema Andreae* en *Moorman*, alsmede Gouverneur Van Waardenburg en Generaal Buurman van Vreeden, deze kwestie nader te bezien. Minister *Schokking* informeert of men bij deze bespreking ook gemachtigd kan worden om tot uitzending van een compagnie mariniers te besluiten. De *Minister-President* is bereid dit punt over te laten aan genoemde Ministers. De *Raad* stemt hiermede in.

Minister *Stikker* deelt mede, dat aan de Australische Minister Spender zal worden gevraagd, of de Marinevaartuigen van Nieuw-Guinea, voor herstel naar Australisch gebied mogen gaan.

d. *Bezoek aan Australische Gouverneur van Nieuw-Guinea*

Minister *Van Maarseveen* deelt mede, dat Gouverneur Van Waardenburg het verzoek heeft ontvangen een bezoek te brengen aan zijn Australische collega, teneinde tezamen met hun hoofden van dienst gemeenschappelijke vraagstukken te bespreken. Minister *Stikker* heeft een rapport over Australisch Nieuw-Guinea ontvangen; dit zal aan Gouverneur Van Waardenburg ter hand worden gesteld.

e. *Crediet voor levering spoorwegmateriaal*

Minister *Van Maarseveen* is van oordeel, dat de kwestie inzake het toekennen van f. 300 mln. crediet met betrekking tot de levering van spoorwegmateriaal aan Indonesië in de eerste plaats een kwestie is voor Financiën en Economische Zaken. Naar sprekers mening zal de industrie een dergelijk crediet niet kunnen verlenen; het verdient aanbeveling dit punt wel in de Ministerraad te brengen. Minister *Götzen* deelt mede, dat besprekingen worden gevoerd tussen Financiën, Economische Zaken, de Nederlandse Bank en Ir. Damme van Werkspoor. Spreker informeert of ook Buitenlandse Zaken hierbij betrokken is. Minister *Stikker* antwoordt ontkennend. De *Minister-President* zou het zeer bezwaarlijk achten, indien de Nederlandse Staat opnieuw garantie voor een belangrijk crediet aan Indonesië zou verlenen. Enerzijds zijn de financiële verplichtingen van het Rijk met betrekking tot Indonesië al zeer groot, anderzijds is op het ogenblik ook geen grote werkloosheid te verwachten.

f. *De kwestie met de Kortenaer* (#Zie ook notulen MR 28/8/50, punt 3d.)

Minister *Van Maarseveen* geeft een samenvatting van de besluiten inzake het zenden van de Kortenaer naar Makassar. Na de tweede stap van de Indonesische Regering heeft spreker in overeenstemming met de Ministerraad aan de HC geseind de bemiddeling van de UNCI in te roepen; hierbij lag ook de bedoeling voor het gezag van de UNCI te releveren, aangezien Nederland wellicht nog meer van de UNCI gebruik zou moeten maken na terugkeer van de troepen naar Nederland. De Indonesische Regering was bereid de kwestie aan de UNCI voor te leggen, doch de HC is daarna op het denkbeeld gekomen, dat terugtrekken van de Kortenaer ingevolge een uitspraak van de UNCI in strijd zou zijn met de waardigheid van Nederland. Vervolgens heeft de HC aan de Indonesische Regering medegedeeld, dat de Nederlandse Regering had besloten de Kortenaer uit Indonesië terug te trekken. Spreker heeft hierop een telegram gezonden aan Dr. Hirschfeld met de mededeling, dat de Nederlandse Regering hieromtrent geen instructie heeft gegeven; uit de bovengenoemde mededelingen inzake het terugtrekken van de Kortenaer vloeit bovendien voort, dat hiermede de Nederlandse Regering zou erkennen, dat het zenden van de Kortenaer in strijd met de RTC-overeenkomsten zou zijn geschied. Spreker is van oordeel, dat men de kwestie van de Kortenaer niet in zo snel tempo had behoeven te behandelen, aangezien de Indonesische Regering op vragen van Nederlandse zijde dikwijls zeer lang het antwoord schuldig blijft. Voorts vestigt spreker er de aandacht op, dat in de pers de indruk is gewekt, alsof er ten aanzien van de UNCI twee standpunten bestaan, waarvan één tegen de Uniegedachte is gekeerd, welk standpunt in het bijzonder dat van Buitenlandse Zaken zou zijn, terwijl de voorstanders van de Uniegedachte, die uit de Nederlands-Indische dienst zouden voortkomen, op Uniezaken zouden zijn te vinden. Spreker zou het postvatten van een dergelijke tegenstelling zeer betreuren.

Minister *Stikker* is het met deze bezwaren eens; spreker is van oordeel, dat Dr. Hirschfeld zich teveel op een zelfstandig standpunt heeft gesteld. De *Minister-President* is van mening, dat Dr. Hirschfeld vele zaken met bekwaamheid heeft behandeld, doch bij andere kwesties teveel onafhankelijk van de Regering en de RTC-overeenkomsten is opgetreden.

Minister *Stikker* deelt mede, dat een telegram aan Australië is gezonden met de mededeling, dat de Kortenaer waarschijnlijk eerst naar Hollandia zal gaan, en dan misschien na aankomst van de Piet Hein aan Australië en Nieuw-Zeeland een bezoek zou willen brengen. Minister *Schokking* informeert of, nu het niet-spectaculaire standpunt ten aanzien van de reis van de Piet Hein wordt losgelaten, deze niet rechtstreeks naar Nieuw-Guinea kan worden gedirigeerd. De *Minister-President* is van oordeel dat nu de wereldreis van de Piet Hein is aangekondigd, deze beter zal kunnen doorgaan, temeer daar dit vlagvertoon in de West ook zijn waarde heeft. Minister *Stikker* oppert het denkbeeld, dat de Kortenaer in Nieuw-Guinea zal blijven (eventueel na de reis naar Australië en Nieuw-Zeeland) en dat de Piet Hein niet daarheen wordt doorgezonden. Spreker merkt op, dat het bezoek van de Kortenaer ook samenhangt met het bezoek van de Australische Minister van Buitenlandse Zaken Spender aan Nederland. Op de conferentie van Nederlandse Ambassadeurs is gebleken, dat geen der ambassadeurs voor overdracht van de souvereiniteit van Nieuw-Guinea was, noch voor een trusteeship.

Minister *Schokking* merkt op, dat de reis van de Kortenaer naar Nieuw-Guinea ook repercussies zal kunnen hebben op de militaire missies in Indonesië. Minister *Van Maarseveen* is van oordeel, dat de Indonesische Regering niet kan eisen, dat de Kortenaer uit Nieuw-Guinea wordt teruggetrokken. Bovendien is het gaan van de Kortenaer naar dit gebied ook beter aanvaardbaar dan het terugkeren van dit schip naar Nederland. Overigens verwacht spreker, dat Indonesië de Nederlandse militaire missies hard nodig zal hebben, aangezien zij om verschillende redenen bezwaarlijk militaire deskundigen uit andere landen zullen kunnen aantrekken. Minister *Schokking* deelt in dit verband mede, dat de Indonesische Regering heeft gevraagd 23 Indonesiërs op de opleiding te Willemsoord te plaatsen.

Staatssecretaris *Moorman* merkt op, dat het naar voren schuiven van oorlogsschepen steeds een handeling van grote betekenis is. Spreker vraagt zich af, of het doel

van de verbetering der bewaking van Nieuw-Guinea niet eveneens kan worden bereikt door het laten maken van een good-willreis door de Kortenaer naar Australië en Nieuw-Zeeland, waarbij deze jager op de Oostkust van Australië wordt gehouden, zodat deze op korte termijn naar Nieuw-Guinea gedirigeerd kan worden. Hierdoor voorkomt men gezichtsverlies aan Indonesische zijde. De *Minister-President* merkt op, dat de reis van de Kortenaer naast een betere bescherming van Nieuw-Guinea een tweeledig doel heeft: nl. het gezichtsverlies van Nederland (door het toegeven aan de eis om de Kortenaer binnen 7 dagen uit Indonesië terug te trekken) te beperken en het brengen van een bezoek aan Australië en Nieuw-Zeeland. Minister *Van Maarseveen* acht het wenselijk, dat de Kortenaer eerst naar Nieuw-Guinea gaat, aangezien in het telegram aan Australië eerst in September een bezoek wordt aangekondigd aan de andere landen. De *Raad* besluit, dat Buitenlandse Zaken in overleg met Marine een publicatie over dit punt zal uitgeven.

Staatssecretaris *Moorman* heeft vernomen, dat de grenzen van Nieuw-Guinea, wat betreft enkele eilanden niet geheel vast staan. Minister *Van Maarseveen* merkt op, dat Nieuw-Guinea het gebied omvat van de voormalige residentie Nieuw-Guinea. Indien nog bepaalde moeilijkheden bestaan geeft spreker in overweging, dat men van de zijde van Marine in overleg zal treden met Minuor.

g. *Redevoering van Sukarno* (#Zie ook notulen MR 28/8/50, punt 3a.[of 3e?]*)

Minister *Van Maarseveen* vraagt zich naar aanleiding van de redevoering van Sukarno op 17 Augustus j.l. af, of men niet toch in de nieuwe grondwet heeft opgenomen, dat het grondgebied van Indonesië mede Nieuw-Guinea omvat. Gezien de moeilijkheden met de Kortenaer heeft spreker geen uitvoering gegeven aan zijn voornemen om de Hoge Commissaris te verzoeken tegen een overeenkomstige passage in de toelichting op de nieuwe grondwet bezwaren in te brengen.

Minister *Stikker* deelt mede, dat hij op de receptie van Mr. Rum heeft medegedeeld, dat hij na de redevoering van President Sukarno er wel ernstig over gedacht heeft, of het juist was, dat hij de receptie bezocht. Mr. Rum bleek van de redevoering nog geen kennis te hebben genomen. Internationaal is de redevoering sterk veroordeeld, ook door de Ambassadeurs Chapin en Mehta. De *Minister-President* acht het wenselijk het standpunt van Nederland tegenover de redevoering van Sukarno in een diplomatieke nota neer te leggen. Minister *Van Maarseveen* vraagt zich af, of men niet aan de Indonesische Regering zal zeggen, dat na een dergelijk betoog niet verwacht kan worden, dat het houden van de Nieuw-Guineaconferentie zin zal hebben. Minister *Stikker* merkt op, dat de tekst van de redevoering van Sukarno nog niet is ontvangen; spreker acht het niet wenselijk het houden van de Nieuw-Guineaconferentie in het geding te brengen. De *Raad* sluit zich bij deze opvatting aan.

h. *Ambonkwestie*

De *Minister-President* deelt mede, dat hij een delegatie van Ambonese militairen, die tot het vroegere KNIL behoren, heeft ontvangen. Deze hebben hem een vrij scherp gesteld stuk overhandigd, waarin wordt gesteld, dat de Nederlands-Indische regering destijds de verplichting op zich heeft genomen de militairen van het KNIL bij het einde van hun dienstdaag naar de plaats; waarheen zij wensen in Indonesië, te brengen. Weliswaar zijn deze verplichtingen op de Indonesische Regering overgegaan, doch ook de Nederlandse Regering heeft h.i. hierbij morele verplichtingen. Aangezien de Nederlandse Regering over schepen beschikt dient zij, zo betogen zij, de Ambonese militairen naar Ambon terug te brengen. Spreker heeft gezegd, dat naar zijn mening Ambon zich niet zelfstandig tussen de andere gebieden in Indonesië zal kunnen handhaven, doch dat Nederland zich van de vriendschapsbanden met Ambon bewust is. Voorts heeft spreker in overweging gegeven ook met Staatssecretaris Fockema Andreae te spreken, die binnenkort naar Indonesië vertrekt. Staatssecretaris *Fockema Andreae* deelt mede, dat de delegatie reeds om een onderhoud heeft verzocht. Spreker stelt de vraag, of bepaalde eenheden van het

Nederlandse gedeelte van de KL in Indonesië moeten blijven voor bescherming van de Ambonezen.

De *Minister-President* merkt op, dat alles draait om de oplossing van de Ambonkwesitie zelf. Spreker stelt voor, dat Staatssecretaris Fockema Andreae bij zijn verblijf in Indonesië deze kwestie ook zal bespreken.

Staatssecretaris *Fockema Andreae* stelt de vraag of de Nederlandse Regering het recht erkent van de Ambonese militairen om naar hun geboorteland te kunnen terugkeren. Minister *Van Maarseveen* acht het wenselijk dit punt niet al te sterk vast te leggen. De *Minister-President* merkt op, dat de Indonesische Regering de plicht heeft deze militairen terug te brengen. Overigens kunnen de feitelijke omstandigheden dit tijdelijk beletten. Staatssecretaris *Fockema Andreae* stelt de vraag, of de repatriëring van de KL in Indonesië kan worden beëindigd. Minister *Götzen* merkt op, dat de kwestie blijft van 4000 bewapende Ambonezen, gedetacheerd bij de KL. Spreker ondersteunt de gedachte, dat men hiervoor Nederlandse KL-troepen zal aanhouden. Minister *Schokking* wijst er op, dat men dan Nederlandse troepen nog na September in Indonesië laat. Staatssecretaris *Fockema Andreae* merkt op, dat de afwikkeling niet is beëindigd, zolang de Ambonezen niet naar de plaatsen in Indonesië zijn gebracht, die zij kiezen. De *Minister-President* acht het bezwaarlijk de Nederlandse militairen langer dan strikt nodig in Indonesië op repatriëring te laten wachten. Uit de laatste gegevens blijkt, dat nog in November KL-troepen moeten terugkeren; deze kwestie zal men in de volgende vergadering van de RAVI kunnen bespreken. Spreker is van oordeel, dat men bij langer verblijf van KL-militairen een beroep zal moeten doen, wie als vrijwilliger bereid is langer te blijven. Spreker merkt nogmaals op, dat de Ambonzaak zelf zal moeten worden aangevat en dat hierbij ook de UNCI moet worden betrokken.

Minister *Schokking* deelt mede, dat Staatssecretaris Fockema Andreae om gezondheidsredenen eerst op een later tijdstip naar Indonesië zal kunnen vertrekken.

i. *Deputatie van KNIL-reserve personeel*

Minister *Götzen* deelt mede, dat ook het plan bestaat, dat een deputatie van reserve-personeel van het KNIL naar de Minister-President zal gaan, waarbij men wil bepleiten, dat zij en bloc naar Nieuw-Guinea zullen worden overgebracht. Spreker heeft gezegd, dat dit punt eerst met Gouverneur Van Waardenburg zal moeten worden besproken, De *Minister-President* stelt voor, dat aan deze deputatie zal worden gezegd, dat men met Staatssecretaris Fockema Andreae kan spreken.

- - -